

BOKOR ÁRPÁD

Karácsonyra a Karátsonyiakról

Pilisvörösvár és a mentés

A cikk címében szereplő játékos szófordulat komoly történelmi háttérrel bír. A karátsonyfalvi és beodrai gróf Karátsonyi család története szorosan összefügg Pilisvörösvárral, és a 125 éves szervezett magyarországi mentésüggyel. Rendkívüli emberi vonások, gesztusok és az önkéntesség hatja át ezt a történetet, amelyben egy igazi magyar főúri család több tagjának nemeslelkűségét fedezhetjük fel, valamint napjaink pilisvörösvári lakosainak önkéntes összefogásának szép gyümölcsét, a mentőállomásunkat itt Vörösváron.

Röviden a Karátsonyi család történetéről

A Karátsonyiak magyarországi ősei a XVI. században, mint birtokos nemesek szerepeltek Erdélyben. Pilisvörösvár utolsó kegyuraiként jegyzi a családot a történelem, még részben áll az udvarházuk Vörösváron. **Gróf Karátsonyi Guidó** (1817-1885) Szamosújvár díszpolgára, császári és királyi kamarás, valóságos belső titkos tanácsos (v.b.t.t.), 1858 óta osztrák birodalmi gróf, 1877 óta magyar gróf, főrendiházi tag, a vas-korona rend nagy keresztese. Leginkább nagyhírű alapítványai révén tette nevét ismerté. Alapítványai közül legnevezetesebb a Magyar Tudományos Akadémia részére tett 40.000 forintos és a Rudolf trónörökös születése alkalmával tett 100.000 forintos alapítvány. 1881-ben Solymáron és Vörösváron megalapította a franciák példájára az erénydíjat (rózsaesküvőt) 20.000 forinttal, melynek kamatai évenként egy szegény sorsú, jó erkölcsű leány kiházásítására fordítatnak. Fia **gróf. Karátsonyi Jenő** (1861-1933).

Az 1876. évi XIV. törvénycikk körvonalazta a mentőszervezetek felállítását, de szinte pusztába kiáltott szó volt. E bajon óhajtott segíteni néhány emberbarát, így **gróf Karátsonyi Guidó** főúr is, aki érezte a törvény végrehajtásának szükségességét. Így már 1882-ben érintkezésbe lépett külföldi nevesebb városokkal, hogy vajon nyújtanának-e jó tanácsot egy mentő egyesület felállításában. Korai halála miatt a mentők ügye így zátonyra futott. 1887-ben néhány tetterős ember vette kezébe újfent a mentés ügyét. Gróf Andrássy Aladár (gróf Karátsonyi Jenő apósa) és dr. Kresz Géza vezetésével megalakult a Budapesti Önkéntes Mentő Egyesület (BÖME), és május 10-én megkezdte működését.

Gróf Andrássy Aladár (v.b.t.t.) 1903. április 2-án bekövetkezett haláláig a BÖME elnöke volt, majd őt követte gróf Karátsonyi Jenő, aki 33 éven át szolgált a BÖME-t mint elnök.

A Mentők Lapjának egyik 1904-ben kiadott számából: „Nagy örömet okozott az igazgató úrnak az a bejelentése, hogy gróf Karátsonyi Jenő elnök úr őexcellenciája ajánló záradékkal látta el a belügyminiszter úrhoz intézett azt a folyamodását, amelyben a gróf Karátsonyi Guidó féle 100.000 pengőforintos alapítás kamatainak 20.000 korona erejéig a BÖME javára kiutalását kéri.” Igyekezett mindent megtenni a mentőkért.

Apró közlemény 1907-ből, a belügyminiszter gróf Karátsonyi Jenőt, a gyermekvédelem terén az állami és társadalmi tevékenységnek összekötése céljából megalakítandó temesvári menhely-bizottság elnökévé nevezte ki. Karátsonyi Guidó gróf Rudolf alapítványából a belügyminiszter ismét 1000 koronát utalt át a mentőegylet javára az 1907 esztendőben.

1908. április 6. – A BÖME hölgyválasztmány újjáalakul, gróf Karátsonyi Jenő és hitvese ennek szervezésében is főszerepet játszanak, s a grófné az egyik elnöke a hölgyválasztmánynak. A résztvevők között történelmi családok hölgytagjai ültek, hatalmas erkölcsi támogatást nyújtva ezáltal a BÖME részére. A 20 éves évforduló intimebb megünneplésére a krisztinavárosi Karátsonyi palotát ajánlja fel az elnök, ahol több ezer koronát gyűjtenek össze a BÖME javára.

Az 1911. esztendő igazi szenzáció a BÖME és elnökének életében is. Gróf Karátsonyi Jenő vezetésével a BÖME több segítőkész tagjának körében elutaznak Konstantinápolyba, hogy az ottani mentőegylet munkáját beindítsák, a felszereléseket átadják és betanítsák az ottani személyzetet. Tapasztalatukat, amit az alapítás óta magukénak tudhattak, megosztották velük. Konstantinápolyban a mentés elindulása gróf Karátsonyi Jenő és gróf Széchenyi Ödön „pasa”elévülhetetlen érdeme.

1912-ben gróf Karátsonyi Jenőt a BÖME elnökét a Deutscher Bund für Samariter und Rettungswesen az „Esmarch-éremmel” tüntette ki. (**Friedrich von Esmarch** 1823-1908, *klinikai sebész, tábornok-főorvos a német hadseregben, kielii egyetem professzora, Esmarch-féle végtagrögzítő gumipólya és az Esmarch-féle kloroformkészülék megalkotója*) Ezzel a kitüntetéssel a külföldi szaktekintélyek is elismerték az elnök áldásos tevékenységét a BÖME élén, amire büszke volt minden magyar mentő.

1927 – A BÖME fennállásának 40 éves jubileuma és gróf Karátsonyi Jenő negyedszázados elnökségének megünneplése. „A Kormányzó Úr Ő Főméltósága a magyar királyi miniszter-

elnök előterjesztésére gróf Karátsonyi Jenő belső titkos tanácsosnak, a Budapest Önkéntes Mentő Egyesület elnökének, elnökségének negyedszázados évfordulója alkalmából az egyesület körül szerzett kiváló érdemeiért az I. osztályú Magyar Érdemkeresztet adományozta.”
Többek kaptak neves kitüntetést az elnök mellett. Dr. Nemes Antal püspök ünnepi zárószavai: „*az egyik ember a mások lelki életét gyógyítja, míg a mentők a test gyógyítói*”. Az ünnepség lezárásaképpen a Mentőpalota főkapujánál megtekintették a mentőautók díszfelvonulását.

1933. augusztus 22. – A BÖME szokásos nyári kirándulását, a Bécsi Önkéntes Mentő Egyesület meglátogatására szervezte. Megtekintették az egyesület székházát, megkoszorúzták dr. báró Jaromir Mundy, az alapító szobrát. Az egyesületi székház üléstermének egyik falán, a bécsi mentők vezetőinek fotói között felfigyeltek egy arcképre, amely gróf Karátsonyi Jenőt ábrázolta. Újabb bizonyíték arra, hogy a BÖME elnökét a társszervezetnél is milyen nagyra becsülték.

1933.október 21. – Gróf Karátsonyi Jenő a BÖME elnöke elhunyt. A legnagyobb tisztelettel írtak róla. Jelzi ezt, ez a néhány sor, amelyet kiragadtam a sok magasztos dicséretből. „*Székházunk falairól lengő gyászlobogók, robogó gépkocsijaink gyászfátyolos vörös zászlója csak külső és csekély jele annak a nagy szomorúságnak ami lelkünket eltölti.*” A holttestet bebalzsamozták mentőorvosok segítségével. A ravatal a krisztinavárosi Karátsonyi palota dísztermében volt felállítva, a BÖME gyászleplevel lett lefedve a koporsó. A BÖME díszszakasza állt őrséget. A beszentelésen Horthy Miklós kormányzó is jelen volt. A gyászmenet az élén több mentőautóval, amelyekben a BÖME vezetősége foglalt helyet, Solymárra hajtatott a kegyúri templomhoz, hogy annak kriptájában eltemessék a grófot.

Napjaink önkéntességének gyümölcsként felépült a pilisvörösvári mentőállomás. A Pilisi Medence Egészségügyi Alapítvány összefogásával az adományokból. Ezt egy mutatós gránit-emlékmű hirdeti az állomás előtt. Dr. Mártai István Pilisvörösvár szülöttjeként is sokat tett a helyi egészségügyért és a mentőállomásunkért. Büszke vagyok, mint vörösvári a mi kis városunk múltjára és jelenére. Hála Istennek sok a tenni akaró és a fejlődést sürgető ember.